

2 TESIS DOCTORAL

"MEDIACIO SIMBOLICA DE LA NATURA

EN LA RELIGIOSITAT

DE L'HOME D'AVUI".

Tesi doctoral de JORDI BACHS i COMAS *

Amb aquest títol, el professor J. Bachs presentava el proppassat 9 de juny els resultats de la seva recerca, dirigida pel Dr. A. VERGOTE, professor de la Universitat de Lovaina i director del Centre de Psicologia de la Religió d'aquesta universitat.

Si l'objectiu de les ciències humanes consisteix en "transmutar les vivències significatives en un univers de significacions objectives", pot dir-se que la tesi de J. Bachs constitueix una aportació positiva i original en un camp pràcticament inexplorat de la psicologia moderna: la percepció simbòlico-religiosa de la natura.

L'autor opta deliberadament per l'observació rigurosa de fets concrets, utilitzant un mètode més clínic que experimental, deixant de banda les teories psicològiques que històricament s'han aplicat o s'apliquen encara a l'estudi del fenomen religiós. Considerant la religiositat humana com un fet cultural -aiguabarreig de vectors personals i socials- supera, en una perspectiva dinàmica, la tradicional antinòmia entre psicologia i sociologia, ja que l'home és el lloc d'interacció d'aquests dos pols i la religió viscuda s'expressa en la xarxa de relacions existents entre l'individu religiós, la societat religiosa a la qual pertany i el conjunt de creences, a les quals l'individu i la societat s'adhereixen.

En la seva recerca, J. Bachs no pot ignorar evidentment el fet històric innegable de la dessacralització del cosmos i de la societat, els límits de la qual queden fixats, d'altra banda, pel renaixement actual del pensament simbòlic i

la nova descoberta de la natura, que esperonen l'investigador en l'estudi de la possible sensibilitat pels valors sacrats que l'home hi investeix.

La història de les religions, recorda l'autor en una primera part introductòria, ens ha fet descobrir la perennitat, a través del temps i de l'espai, de la revelació simbòlica del sagrat en la natura: una muntanya, un arbre, un penyal... són hierofanies perquè manifesten espontàniament el sagrat. D'altra banda, en l'experiència poètica -lectura dels signes de l'univers- hi descobreix les sorprenents afinitats amb l'experiència religiosa. El millor paradigma, el troba en el *Cant Espiritual* de Joan Maragall, expressió d'interferència entre verticalitat i horitzontalitat, testimoniatge únic d'experiència religiosa a través de la percepció del món i de la natura com a signes d'un més enllà transcendent i immanent alhora.

Ara: com queda avui, després de la ruptura produïda per la dessacralització, la funció mediatra del llenguatge simbòlic de la natura i de l'existència? Pot dir-se que l'emergència de la fe es situa encara en la lectura simbòlica dels signes naturals? L'objectiu de la tesi de J. Bachs és un intent de respondre aquests interrogants.

El mètode d'investigació utilitzat és doble: les Imatges-Situacions d'Apercepció Temàtica (ISAT) i l'Escala Unipolar de Símbols Natura-Família (EUS). El primer s'inspira en el TAT de Murray i l'autor l'elabora en vistes a detectar i analitzar l'experiència religiosa de la natura. Consta de 30 làmines, el tema de les quals pot desglossar-se en: natura sola, treball i natura, dona i natura, esport i natura, home a la lluna. A partir d'aquestes situacions cada individu efectua associacions lliures, avaluació del nivell de profunditat i del valor religiós, i descripció d'algunes situacions. El segon mètode s'assembla a les escales de diferencial semàntic d'Osgood. Consisteix en una llista de 70 paraules-símbols (62 es refereixen a la na-

tura i 8 a imatges familiars), que cada individu ha d'associar a la imago de Déu. La intensitat de l'associació es medeix amb una escala de 7 graus.

La mostra principal s'extrau d'una població estrictament urbana. Està formada per 60 homes, casats, d'una mitjana d'edat de 37 anys. Tots han fet estudis superiors i exerceixen professions liberals. La majoria són creients, es consideren membres de l'església catòlica i són practicants. Altres mostres utilitzades per una anàlisi diferencial: 86 nois camperols catalans i 100 estudiants belgues, d'una mitjana de 17 anys.

Els resultats de la recerca de J. Bachs són difícils de sintetitzar en el curt espai d'aquesta recensió, ja que són més d'ordre qualitatiu que quantitatiu.

Davant les diverses situacions que planteja el test de les ISAT es donen fonamentalment dos tipus d'actituds que tendeixen a discriminar la població estudiada. D'una banda es manifesta una actitud de contemplació, meditació i participació profunda i joiosa amb la natura. De l'altra, una actitud en la qual predomina l'enfrontament, la lluita, l'esforç, la tenacitat, la superació, l'autovaloració i l'afany de progrés.

La natura pot aparèixer, doncs, sota l'aspecte d'a colliment, inspirant serenitat i convidant a la reflexió, o bé com un obstacle a vèncer. Aquesta apercepció promou valors, en certa manera oposats, de contemplació i acció, davant dels quals cada individu reacciona diferentment i que tenen una incidència en l'experiència religiosa. En efecte, l'experiència contemplativa - participativa de l'home en la natura obre el camí vers l'experiència religiosa, sobretot quan aquesta es viscuda amb intensitat. En canvi, l'experiència activa de l'home en el món (concretada fonamentalment en el treball) difícilment dona a l'home la possibilitat d'arribar a una experiència religiosa.

Que l'experiència religiosa s'inscriu necessàriament en el valor simbòlic de l'existència apareix en els resultats que obté l'autor mitjançant l' EUS, on es demostra la mediació simbòlica primordial de les imatges familiars i la permanència del sagrat simbòlic celeste. Quan a la realitat familiar, es veu l'extraordinària pregnància de dos elements: la vida i l'amor. Es a dir, l'experiència de la vida que es viu en el si de la família i l'experiència multiforme de l'amor són, pels adults ciutadans de la mostra, signes hierofànics de Déu.

Quan a les realitats de la natura, l'home les viu com a signe de Déu per llur serenitat, equilibri i quietud, com el "silenci de la natura" -on Déu parla sense paraules-, el "cel estrellat", "l'hora foscant"... Aquí es retroba, doncs, la qualitat d'acolliment que remet a Déu i que constituïria, segons J. Bachs, un dels pols de la dimensió simbòlico-religiosa de la natura. En la muntanya, el bosc, sota el cel estrellat, un cap el tard o a l'ombra d'un arbre, l'home fa l'experiència d'una natura acollidora, on Déu es fa present de manera immediata.

L'altre pol apareix en termes de grandesa, de força, d'eternitat, de misteri, de transcendència. El cel estrellat, l'espai, el mar, l'horitzó, el desert, la muntanya, l'abim... revelen la grandesa, la immensitat, la profunditat, el misteri i la infinitud de Déu, i desperten en l'home sentiments profunds de petitesa, de temor, de por, d'impotència i d'inseguretat.

La proximitat encisadora d'una natura que acull l'home com la tebior d'una llar, i alhora la seva llunyania inabastable, més enllà de l'espai i del temps, constituïrien en una dialèctica harmònica l'especificitat de l'experiència religiosa de la natura. I aquesta doble polaritat no seria altra cosa, en el fons, que l'eco interior de la immanència i transcendència divines.

L'afirmació de Déu, conclou l'autor d'aquesta tesi, continua sient una paradoxa de proximitat i distància, d'immanència i transcendència. El llenguatge religiós interpreta la natura i l'existència com significants d'un Déu indicible, pròxim i llunyà alhora. El món esdevé l'intermediari indispensable entre Déu i l'home, instaurador paradoxal de distància absoluta i trobament immediat.

R.

---

* En Jordi BACHS va defensar aquesta tesi en el Departament de Psicologia de la UNIVERSITAT AUTONOMA DE BARCELONA, davant el tribunal constituït pels catedràtics, Drs. Siguan, Gomà, Aragó, Carpintero i García Manrique, que actuà de ponent, els quals li atorgaren la qualificació de sobresalient.